

EUROPAN 15 BORÅS

DEN PRODUKTIVA STADEN - SVERIGE

"Gässlösa förvandlas till modern stad i ständig
förändring längs Viskan"

Arkitekter under 40 år
från hela Europa deltar
och tävlingen hålls
vartannat år.

Europar SE

■ BORÅS

INNEHÅLL

EUROPAN 15
Besök vår hemsida:
www.europan.se

Sid:

- 04** INTRODUKTION
- 05** URBAN KONTEXT
- 09** TEMA E15
- 11** STUDIEOMRÅDE (RÖDMARKERAT)
- 16** TÄVLINGSOMRÅDE (GULMARKERAT)
- 22** UPPGIFT
- 25** ÖVRIGT
- 26** JURY
- 27** REFERENSER

ALLMÄN INFORMATION

Tomtrepresentant

Richard Mattsson, stadsarkitekt
Borås Stad

Involverade aktörer

Borås Stad

"Team representative"

Planeringsarkitekt,
landskapsarkitekt eller arkitekt

Efterfrågad kompetens för tävlingens utmaningar

Arkitektur, landskapsarkitektur,
stadsplanering

Publicitet

Efter den första juryomgången
kommer förslagen ställas ut
anonymt.

Efter tävlingens avslut anordnas
en offentlig prisceremoni, en
resultatkatalog tas fram och de
vinnande förslagen publiceras på
Sveriges Arkitekters hemsida.

Jurybedömning

Tomtrepresentant medverkar

Processer efter tävlingens avslut

Möte och workshop med kommun
och vinnande team.

Kommunens ambition är att
vinnande team involveras i en
implementeringsprocess.

VÄLKOMMEN ATT DELTA I EUROPAN 15!

Vy över Borås

Borås Stad och European Sverige vill tacka dig för att du väljer att delta i European 15. Tävlingsprogrammet innehåller information om områdets karaktär, tomten och tävlingsuppgiften samt hänvisning till länkar för kompletterande information. Utöver detta material kan du ladda ned högupplösta bilder och ritningar från projektdatabasen. Läs också det kortare programmet "Short Site File" parallellt till det här längre tävlingsprogrammet. Tema för European 15 är "den produktiva staden". Som en förlängning av temat i European 14 studeras i denna tävling ett vidgat perspektiv på en stad med naturligt innehåll av produktion. Detta görs inom de för temat identifierade begreppen resurser, mobilitet och jämlikhet. För frågor om programmet eller tävlingsregler, ber vi dig att använda forumet på European Europas hemsida.

www.european-europe.com
www.european.se

Området Gässlösa är en del av staden Borås. Uppgiften består av att föreslå hur området Gässlösa kan omvandlas till en omväxlande och livaktig stadsdel som bidrar till stadens utveckling i stort.

Gässlösa är idag fragmenterat och har en tydlig karaktär av industriområde. Tillsammans med närheten till den centrala staden och ån Viskan som rinner genom området, kan dock detta förvandlas till tillgångar i en framtida ny stadsdel.

Tävlingsprogram Borås

URBAN KONTEXT

Regionen

Västsveriges nav är hamnstaden Göteborg och Sveriges andra stad. Kring Göteborg finns ett stort antal mindre städer med starka kommunikationer till Göteborg. Västra Götalandsregionen har ca 1,7 miljoner invånare. Borås strategiska läge 60 km öster om Göteborg, är ett skäl till att många företag väljer Borås.

Borås

Staden Borås som grundades år 1621 är Västra Götalands näst största stad och utgör navet i Sjuhäradsbygden. Borås är en egen studie- och arbetsmarknadsregion. Den största arbets- och studiependlingsrelationen finns mellan Borås och Göteborg, det är Sveriges tredje största pendlingsstråk.

Landskap och klimat

Borås är del av den typiska Svenska skogs- och

mellanbygds miljön. Det är ett småkuperat landskap med skog, odling, betesmarker, stora orörda våtmarker, sjöar och vattendrag. Staden Borås ligger i en dalgång. Höjdskillnaderna kan vara markanta mellan de flacka, öppna områdena i dalgången och de skogsklädda höjderna runt om. Klimatet är ett inlandsklimat med inslag av ett maritimt klimat. Det innebär att det ofta är nederbörd under hela året i Borås, oftast i form av regn men under de kallaste månaderna som snö.

Befolkning

Idag bor det 112 000 boråsare i kommunen och antalet invånare ökar varje år. De senaste åren har den årliga befolkningsökningen överstigit 1 000 personer. Om befolkningsutvecklingen fortsätter i samma takt över en 20-årsperiod så kommer folkmängden vara cirka 140 000 invånare år 2035.

Centrum för design och handel

Borås är ett centrum för textil design, utveckling och handel. Välkända textil- och konfektionskedjor har sina huvudkontor i Borås. Traditionen av handel och textil förenas i postordern och e-handeln, där Borås är ett nordiskt centrum. Detta har gett Borås spetskompetens inom logistik och distribution. Verkstad och elektronik är andra tunga delar av Borås industri. Stora regionala arbetsplatser med

kunskapsbaserad profil i Borås är i RISE (Research Institutes of Sweden) och Södra Älvsborgs Sjukhus. Högskolan i Borås har ca 12 000 studenter och är särskilt profilerad inom textil, design och mode med campus samlat mitt i stadskärnan. Utvecklingen av högskolan och de kunskapsintensiva textilbranscherna utgör stor potential för en spännande och livskraftig stadsutveckling, med kluster av utbildning, forskning och företag i centrala Borås.

Simonsland textilt kluster och höqsola

Trafik och mobilitet

För att staden ska kunna växa så måste fler resor ske med kapacitetsstarka färdmedel som gång-, cykel- och kollektivtrafik och bilresorna minska. Borås är knutpunkt för järnväg i fyra riktningar: Älvsborgsbanan och Kust till kust-banan och fyra riksvägar, bland andra motorvägen mellan Göteborg och Stockholm. Järnvägen och de stora genomfartsvägarna går genom centrala Borås, vilket skapar god regional och nationell tillgänglighet. Väg nätet för motortrafiken i Borås håller en generellt god standard. En halvtimmes bilresa bort ligger Göteborg Landvetter Airport.

Borås i regionen

Stadens utveckling – vision och strategiska målområden

Borås har nyligen antagit en översiktsplan som utvecklar bebyggelse främst i befintliga och nya stadsdelar. En tätare stad och blandning av bostäder, service och arbetsplatser ger hållbarhet och främjar trygghet. Borås är uppskattat för sin närhet till natur och grönområden, vilket är viktigt att ta tillvara när staden utvecklas.

Förtätning i redan byggda miljöer och kraftsamling av bebyggelse där infrastrukturen redan är stark, nyttjar redan gjorda investeringar. God tillgänglighet förutsätter att infrastruktur och bebyggelse planeras hand i hand.

En mångfald bland invånare och en variation av bostäder, bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer, alstrar valfrihet och underlättar för människor med olika bakgrund att leva sida vid sida. Det bidrar till integration, mångfald och social sammanhållning. Med flera olika sorters bostäder inom ett område kan man också bo kvar i samma stadsdel under livets olika skeden.

Viskan och centrala Borås

Att erbjuda urbana kvaliteter är en viktig del i en positiv utvecklingsspiral. I staden sker det genom en tät och varierad miljö i stadskärnan samt i stadens urbana stråk. Närhet till arbetsplatser, god tillgång till kollektivtrafik, handel, samhällsservice, kultur, väl gestaltade offentliga rum, tillgång till ån Viskan och parker är exempel på stadskvaliteter som människor värderar högt. Intressanta mötesplatser i området attraherar människor från andra stadsdelar och Gässlösa integreras i staden.

Borås är även känd för sin offentliga konst. Stadskärnan i skulpturstaden Borås är ett gigantiskt utomhusgalleri, fyllt av ett hundratal skulpturer, installationer och gigantiska muralmålningar skapade av internationellt kända konstnärer.

Borås näringsliv bär och förädlar arvet som textilstad, men arvet lever också i den fysiska miljön. Byggnader och platser från industrialismen har stor potential och bör betonas i framtidens bostads- och arbetsplatsmiljöer. Det kräver respekt för gamla och nya idéer.

Skulpturen Bohdi av Fredrik Wretman i Viskan

Gammal textilindustri möter nybyggnation i Druvefors

Ombyggda miljöer i centrala Borås

Fyra av de övergripande strategierna

Strategierna i Borås översiktsplan pekar på ett effektivt utnyttjande av mark och infrastruktur samt att staden ska växa inifrån och ut. Starka stråk ska utvecklas så att staden binds samman och hållbara resor främjas. Bostäder, arbetsplatser och mötesplatser ska utvecklas utmed Viskan och i de historiska miljöerna från textilindustrin.

Styrkan kommer inifrån

Genom att staden växer inifrån och ut kan mark och infrastruktur utnyttjas optimalt, bebyggelsen hållas ihop och nya områden integreras i den redan byggda miljön.

Tätt och mixat

I staden blandas bostäder, handel, samhällsservice, parker, mötesplatser, kontor och andra icke-störande verksamheter, som skapar liv och rörelse flera timmar om dygnet.

Bygg för mer buss, cykel och gång

Kollektivtrafiken utvecklas i takt med att ny bebyggelse tillkommer, och bidrar till ett effektivare och robustare kommunikationsnät. Gång- och cykelnätet binder samman staden och främjar

vardagsmotion och hälsosamma livsmiljöer.

Viskan och textilen synliggörs i staden

Viskan är ryggraden för stadens utveckling. I den täta stadsmiljön integreras det textila arvet för att stärka Borås identitet.

Urbana stråk

Urbana stråk är utvecklingsstråk i staden där ny bebyggelse och andra åtgärder särskilt bör ske. Stråken binder samman den centrala staden med övriga stadsdelar och möjliggör en koncentrerad stadsutveckling med hållbara transporter. Genom omvandling till stadsgator, kantade av ny stadsbebyggelse med mer bostäder, service och mötesplatser kan gatorna utvecklas till livliga stadsrum som får staden att växa ihop. Därmed kan den täta stadens urbana kvaliteter och upplevda gräns flyttas utåt samtidigt som en stor bostadspotential tas tillvara. Trafiken i stråken kommer behöva anpassas så att framkomligheten för olika trafikslag kan säkerställas.

Det finns sex urbana stråk från stadskärnan med förlängningar ut i stadsdelarna. Två av stråken leder mot Gässlösa och blir viktiga delar i områdets utveckling.

Ur Borås översiktsplan, antagen 2018

DEN PRODUKTIVA STADEN

Den föregående tävlingsomgången European 14 gick även den under temat "den produktiva staden". Frågan som ställdes var hur en blandad stad kan innehålla produktiva element, där inte bostäder bara blandas med kunskapsmässiga, kulturella och kommersiella aktiviteter utan där också arbetsplatser och platser för olika typer av produktion blir en viktig komponent. European 14 studerade alltså kopplingen mellan produktion, bostäder och ett urbant liv.

En blandad stad med möjligheter till arbetstillfällen får många olika typer av positiva konsekvenser. Behovet av transporter minskar när boende, produktion och kommersiella möjligheter kommer närmare varandra. Det betyder också att stadens lokala förutsättningar stärks. När element kan finna sina funktionella sammanhang i större närhet till varandra påverkas stadens liv och kultur. En funktionellt blandad stad kan även bli en socialt

blandad stad, där segregation motverkas.

Den nuvarande tävlingsomgången European 15 kommer att fortsätta studera "den produktiva staden" som ett viktigt inslag i stadens utveckling, men vill fördjupa frågeställningen och vidga perspektiven. Vilka typer av synergier kan skapas, eller är nödvändiga, för en stad med ett naturligt innehåll av produktion? I en bred bemärkelse, vilka typer av infrastruktur eller gränssnitt behövs för att i större grad möjliggöra produktiva element i staden?

European har identifierat de tre begreppen resurser, mobilitet och jämlikhet. Dessa tre begrepp blir viktiga aspekter i ett helhets- och hållbarhetstänkande, och fungerar som gränssnitt när det gäller att diskutera och åstadkomma produktivitet i staden. Alla tre begreppen kan delas upp i en mängd olika särfall och faktorer. En översikt av dessa kan vara värdefull för att inte försumma viktiga komponenter i projektet.

Det vinnande förslaget "Water walk with me" av Cyril Pavlu and Katerina Vondrova, Trelleborg European 14 med temat "Den Produktiva Staden"

DET PRODUKTIVA BORÅS

Utgångspunkten är att en produktiv stad har bäst förutsättningar i en tät stadsmiljö som är attraktiv genom sitt utbud av urbana kvaliteter, snabba och smidiga lokala och regionala transporter och där det går att leva ett enkelt vardagsliv.

Det är också en inkluderande stadsmiljö där det finns mycket att välja på och där människor kan mötas och utbyta kultur och idéer. Nedan beskrivs Gässlösa utifrån tre aspekter av den produktiva staden.

Resurser

Gässlösa centrumnära läge med Viskan som kvalitet skapar förutsättningar för en tät stadsbebyggelse med urbana kvaliteter. Ur resursperspektiv handlar det om att använda och förädla bebyggd mark och redan gjorda investeringar. På så sätt skapas mervärden och samhällsnytta på ett resurseffektivt sätt. Historien har medfört att de kulturmiljömässiga kvaliteterna varierar mycket men öppnar samtidigt för stora möjligheter att bevara, återställa och återuppliva miljöer som minner om stadens historia. Mycket tyder på att det postindustriella samhällets produktion i hög grad kommer koncentreras till urbana miljöer där mötet mellan människor genererar idéer och innovation. Med täthet och attraktivitet som drivkrafter för produktivitet kan Viskan även i framtiden utgöra ett centralt element för produktionen i Borås. Här finns också möjlighet att lyfta fram vattnet och omgivande natur som resurser för dagvattenhantering, energiproduktion eller ekosystemtjänster.

Mobilitet

Ur mobilitetssynpunkt är Gässlösa läge en viktig styrka. Avståndet till stadskärnan är kort men tillgängligheten är en utmaning. Här finns fysiska och mentala barriärer som förstärker det upplevda avståndet. Samtidigt ansluter området till stadsdelar med bra gång-, cykel- och kollektivtrafik vilket gör att Gässlösa kan integreras i centrala stadens kommunikationsnätverk. Närheten till större vägar och järnvägar är dessutom en bra grund för både lokal och regional tillgänglighet.

Tillgänglighet, i form av möjligheten att nå olika målpunkter, är och kommer vara en viktig produktionsfaktor. Goda pendlingsmöjligheter mellan urbana kärnor är en förutsättning för kompetensförsörjning och valfrihet på bostads- och arbetsmarknad. Här gäller det att ta vara på Gässlösa goda läge och utveckla en mobilitet som möjliggör smidiga resor både inom staden och ut i regionen.

Jämlikhet

Det postindustriella samhällets produktion är till stor del idébaserad och därmed kopplad till människan och vår förmåga att tänka och skapa. En produktiv stad måste uppmuntra till kreativitet och behöver därför präglas av inkludering och delaktighet. Mötet mellan människor är en viktig grund för nya idéer och relationer.

Med små stadsdelar och korta avstånd blir centrala staden en viktig mötesplats för hela staden. Borås har en vision om en stadskärna där människor möts, såväl boråsare som besökare. Staden ska också utveckla stråken längs Viskan för fler bostäder och offentliga rum. Gässlösa kan bli en del av en utvidgad stadskärna med Viskan rinnandes genom. Om Viskans miljöer öppnas upp är det viktigt att offentliga ytor tillgängliggörs för möten, handel, kultur och icke-kommersiella spontanaktiviteter. Här finns möjlighet att skapa mervärden jämfört med exempelvis renodlade handelsområden.

Unga och gamla oavsett ålder, bakgrund och personlighet ska känna sig välkomna. Att människor möts fysiskt och exponeras för olikheter bidrar till ökad förståelse och tolerans mellan stadens invånare. I förlängningen kan det bryta invanda sociala mönster, exkludering och segregation. Med god planering kan ett utvecklat Gässlösa bli en inkluderande och socialt hållbar stadsdel där hela stadens befolkning kan mötas.

En knäckfråga blir hur man kan kombinera en tät boendemiljö med kommersiella verksamheter och offentliga rum med högt besöksstryck.

Borås är känd för sin textilproduktion

STUDIEOMRÅDE
(RÖDMARKERAT)

Den röda avgränsningen visar studieområdet och den gula avgränsningen visar tävlingsområdet

Gällsta ligger i Viskans dalgång med skogsklädda höjdpåsar runt om. Mellan de öppna hedmarkerna och i anslutning till ån finns skogsdungar, busksnår och fuktängar. Viskan rinner från centrum i norr via Druvefors, Göta och utmed S:t Sigfrids Griftegårds västra sida söderut.

Mellan Gällsta och centrum ligger stadsdelarna Göta och Druvefors. Stadsdelen Göta är ett bostadsområde utmed järnvägen Kust till kustbanan och infartsvägen Varbergsvägen. Området planlades på 1940-talet och är ett välbevarat exempel på svenska funktionalistiska och sociala ideal.

Varbergsvägen är en gammal huvudled som går genom staden från resecentrum, förbi Göta och Gällsta, till orterna söder om Borås. Efter utbyggnaden av väg 41 används vägen numera som en lokal infartsgata till stadsdelarna sydöst om centrum. Det finns gott om kollektivtrafik, gång- och

cykelstråk utmed sträckan samt en del butiker, verksamheter och kommunal service. Varbergsvägen är utpekad som urbant stråk.

Druvefors är en blandad stadsdel av bostäder och verksamheter från 1950-talet som ligger norr om järnvägen Kust till kustbanan och ansluter till Gällsta i nordöst. Här rinner Viskan genom några äldre kraftverk och omges av gamla industribyggnader. I detta område sker nu en utveckling av handel för livsmedel och Systembolag. Flera nya flerbostadshusprojekt utmed Druveforsvägen leder från centrum ut till Kristineberg. Druveforsvägen är utpekad som ett urbant stråk i översiktsplanen.

Den starka bebyggelseutvecklingen och handelsplatsen har dragit till sig en hel del biltrafik som den gamla gatustrukturen har svårt att hantera. Från Gällsta når man området via en vägport under Kust till kustbanan, en port som är låg med dålig sikt.

Kust till kust-banan

Järnvägen går från Göteborg via Borås för att sedan fortsätta till östkusten. Idag används järnvägen för både persontrafik och gods. I det pågående arbetet med ny stambana mellan Göteborg och Stockholm finns Borås med som stationsort. Innan den nya stambanan är helt utbyggd kan det bli aktuellt med en anslutning till befintlig Kust till kust-bana för delar av sträckan, vilket kan innebära ökad trafikering av banan.

S:t Sigfrids griftegård

Med sina 30 hektar är detta Borås största begravningsplats och med sin landskapskaraktär känd som en av de vackra raste begravningsplatserna i landet. Krematoriet på S:t Sigfrids griftegård (1944) är en av den funktionalistiska arkitekten Harald Ericsons främsta byggnader.

Ridhus

Söderut längs Varbergsvägen ligger Borås ridhus med plats för cirka 70 hästar, samt en del småhagar. En del ryttare ger sig ut i området Bråts natur för uteritter. I området finns stora sandiga hedar, buskmarker, sumpskog och fuktängar. Det används flitigt för ridning, hundträning och promenader och är ett av kommunens mest populära rekreationsområden.

Framtida utveckling Gässlösa södra

Utmed Gässlösavägens södra del finns förrådsbyggnader och lager av enklare slag, och en tillfällig skola är uppförd på den flacka marken som leder fram till riksväg 27. På sikt kommer staden att växa även hit så den exploatering som sker behöver kunna finnas kvar även när staden breder ut sig.

Vy med Gässlösa i förgrunden och stadsdelen Druvefors på andra sidan järnvägen

Flera samhällsviktiga funktioner som behöver finnas utanför den täta staden kan vara lämpliga här, exempelvis kretsloppscenter, återbruk av byggvaror, räddningstjänst med mer. En del verksamheter som inte kan vara kvar inom projektområdet skulle eventuellt kunna omlokaliseras hit tillsammans med övriga verksamheter och en del bostäder.

Kristineberg

Bostadsområdet byggdes på 1970- talet efter tidens rådande stadsbyggnadsideal, med storskalighet och trafikseparerande struktur. Det pågår flera nya bostadsprojekt för att förtäta bebyggelsen på Kristineberg. Därmed lyfts frågan om behovet av nya vägar mellan stadsdelen på den skogsklädda höjden och omgivningen. En sådan koppling kan vara mellan Kristineberg och Gässlösa i höjd med det före detta avloppsreningsverket.

Furuberg

Utmed Gässlösavägen ligger Furuberg. Här finns en blandad småhusbebyggelse och mindre flerbostadshus som tillkommit under en längre tidsperiod. Området är välbevarat och har ett kulturhistoriskt värde. Mellan järnvägen och villabebyggelsen finns en liten värdefull landskog på en bergig höjd.

Kronäng

I det stora skogsområdet finns Kronängs idrottsplats, en före detta deponi som nu håller på att utvecklas som fritidsområde. Idag finns fotbollsplaner, bouleanor, elljusspår, vandringsled samt discogolfbana på anläggningen. Borås Stad håller på att utveckla området med fler aktiviteter. Ett elljusspår och en längre vandringsled planeras i skogen mellan Kristineberg och Gässlösa.

Krematoriet på St Sigfrids griftegård (1944) är en av den funktionalistiska arkitekten Harald Ericsons främsta byggnader

Stadens vision för området

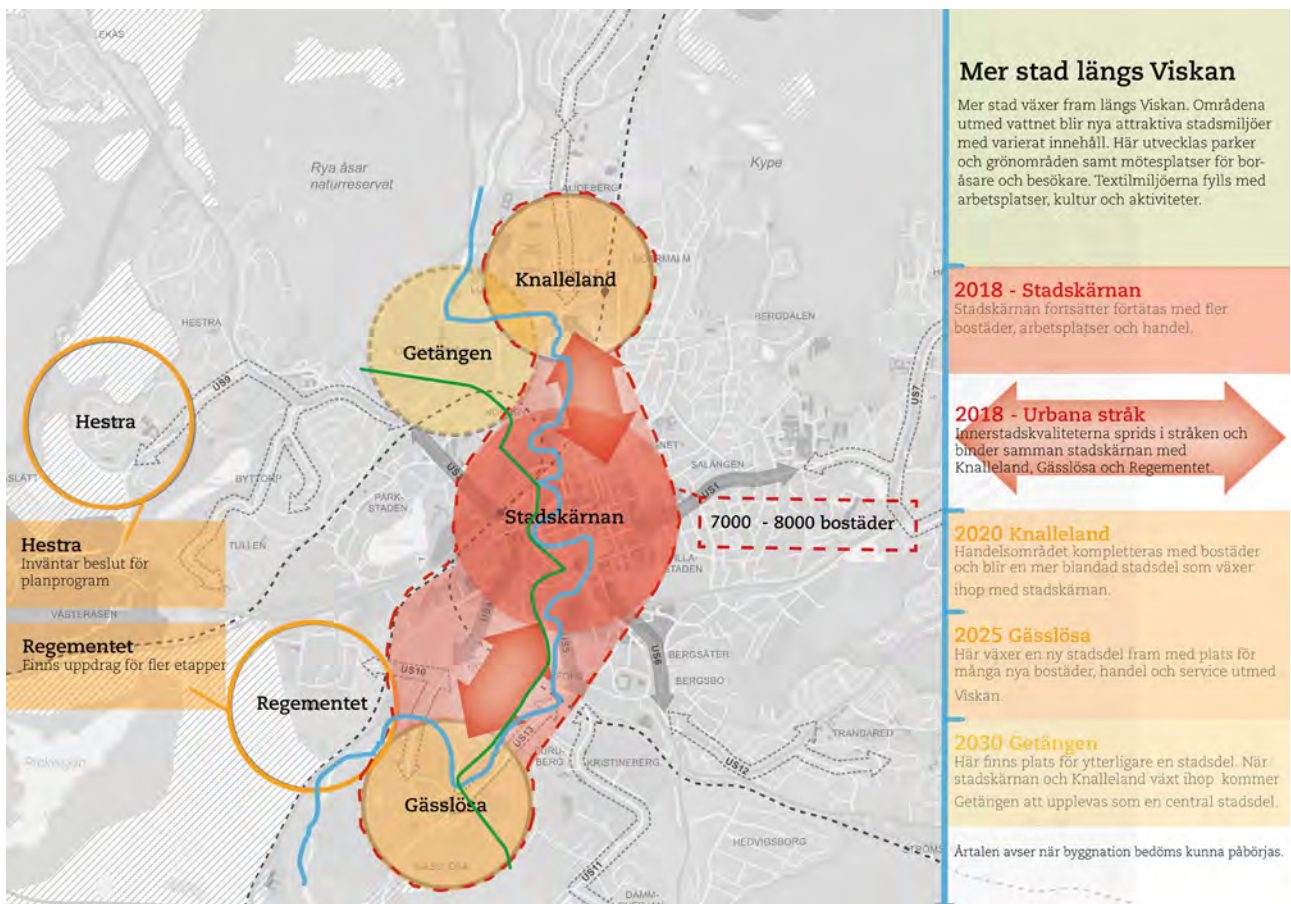
Borås Stad arbetar för ekologisk hållbarhet lokalt och globalt och för att en långsiktigt god hushållning tryggas utifrån en ekologisk, social och ekonomisk dimension. Genom det sätt staden exploaterar bidrar den till långsiktig hållbar användning av mark och vatten samt klimatanpassning. Integrering av miljö- och naturhänsyn i planeringen bidrar till ett gott miljötillstånd och en hälsosam livsmiljö och därmed till en attraktiv stadsdel.

Gässlösas främsta styrkor utgörs av det centrala läget och Viskans flöde genom området. Med dessa förutsättningar vill Borås Stad visa att det är möjligt att bygga ny stad och lyfta fram alla de hållbarhetsnyttor det kan medföra. Resurseffektiv markanvändning, möjlighet att utveckla urbana kvaliteter samt hållbar mobilitet är bara några aspekter som gör Gässlösa till en spännande plats

för nya idéer om framtidens hållbara stad. Odling kan ge mervärden till stadsdelen.

Gässlösa är ett av de utpekade utvecklingsområdena för Borås. För att utvecklas till attraktiva stadsdelar med goda kopplingar till stadskärnan krävs välutvecklade stråk med bebyggelsemässig kontinuitet, inbjudande gång- och cykelvägar och en variation av intryck. Stråken och utvecklingsområdena måste ses i ett helhetsperspektiv

Det offentliga rummet innehåller utomhuskonst och skulpturer av internationell klass och de mötesplatser som skapas lockar till sig besökare från Borås och andra städer. Medborgerlig förankring kan ge goda inspel i detta arbete. Området kanske också är lämpligt att pröva för "Cultural planning"

Borås "Utbyggnadsordning" samrådsversion

1. "The modern transformative city"

Staden ska växa ut till Gässlösa och området ska bli en integrerad del i stadsväven. Det som byggs ska hålla under lång tid eller kunna återanvändas för att spara på naturresurserna. Staden behöver också kunna förändras i takt med utveckling av ny teknik, nya transportsätt och nya sätt att leva, bo och arbeta. Kopplingar och kommunikationer till intelligande stråk och stadsdelar är en viktig förutsättning för områdets flexibilitet, både fysiskt och mentalt. Bebyggelse- och upplevelsemässig kontinuitet kan också göra det mer attraktivt att gå och cykla.

2. Textil och handel, vårt arv och vår framtid

Borås är en handels- och textilstad och har så varit sedan gårdafarihandlarna i Sjuhäradsbygden började gå runt mellan gårdarna och sälja sina varor på 1600-talet. Under efterkrigstiden var Borås en av Sveriges snabbast växande städer, tack vare den då så expansiva tekoindustrin. Staden drabbades hårt av tekokrisen då 13 000 arbetstillfällen försvann och befolkningen minskade med 10 000 personer. Sedan 1980-talet har befolkningen ökat igen och Borås är nu en expansiv kommun med ett rikt näringsliv. En viktig lärdom är att en anpassningsbar stad som kan hantera med- och motgång är attraktiv för företag att satsa i och för människor att bo och leva i.

Borås är en företagsvänlig kommun som stimulerar nätverk mellan olika branscher för att ompröva, lära nytt och utveckla nya företagssegment. Textil, digital handel, logistik, resursåtervinning och högteknologiska fordonslösningar är de områden där Borås idag har en kompetens som i framtiden gör skillnad. Med innovation som drivkraft för produktivitet och arbete i det postindustriella samhället finns det goda förutsättningar för innovationskraft.

3. Parkstråket genom staden – det gröna stråket

Det finns en idé om att skapa ett grönt parkstråk genom staden och utveckla det blå stråket Viskan.

Verksamhet och försäljning av nya textilier i Simonsland

Den 5 kilometer långa parken föreslås löpa från norr till söder rakt genom stadskärnan och på så sätt binda samman det stora naturreservatet Rya åsar i norr med naturen och rekreationsmöjligheterna på Bråt, söder om staden. Utmed detta gröna stråk kommer mycket av stadsutvecklingen ske under de kommande 50 åren i Borås.

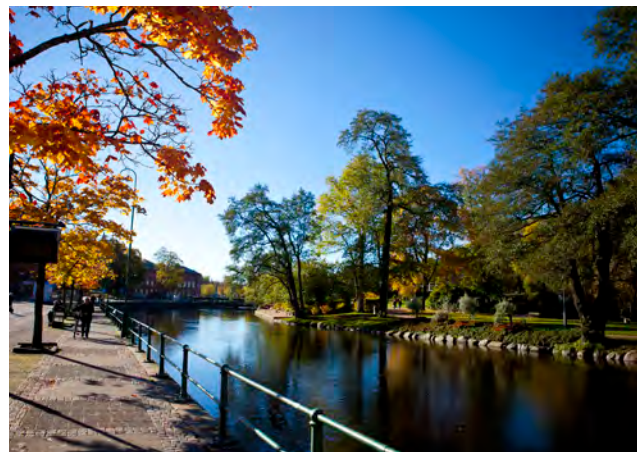
4. Vackra Viskan – det blå stråket

Som en tvilling till det gröna stråket löper också Viskan genom staden och Gässlösa. Viskan är grunden till hur Borås utvecklats över 400 år och som i många andra städer har den fått fylla många behov under åren, som energikälla till fabrikerna, som vattenintag och som avlopp. Numera berikar Viskan våra stadsmiljöer och ån är något man gärna vistas nära med uteserveringar och mötesplatser. Viskans meandrande lopp, hårdgjorda kajer och gröna stränder skall även här utgöra en viktig del av stadsutvecklingen och forma framtidens Gässlösa.

5. En mall för fortsatt utveckling i Borås

Målet är en stadsdel som kan erbjuda olika boendeformer som inkluderar alla grupper i vårt samhälle, gammal som ung, rik som fattig, ensamstående eller stor familj, studerande eller arbetande oavsett kulturell bakgrund. En inkluderande stadsdel där möjligheten att snabbt ställa om både boendeformer, hur vi handlar, umgås, rör oss och möjligheten till arbete utifrån föränderliga yttre faktorer.

Gässlösa ska vara mall för den framtida stadens utveckling. De strukturer och innovationer som tillämpas här bör kunna användas även i efterföljande stadsbyggandsprojekt i andra delar av Borås. För att klara utmaningen med minskade klimatutsläpp och samtidigt skapa god livskvalitet för människor behövs många nya tekniska lösningar som minskar resursanvändningen och gynnar invånare och näringsliv och nya sätt att tänka om hur vi lever våra liv i framtiden.

Viskan i centrala Borås, hårdgjorda kajer och mjuka gröna stränder

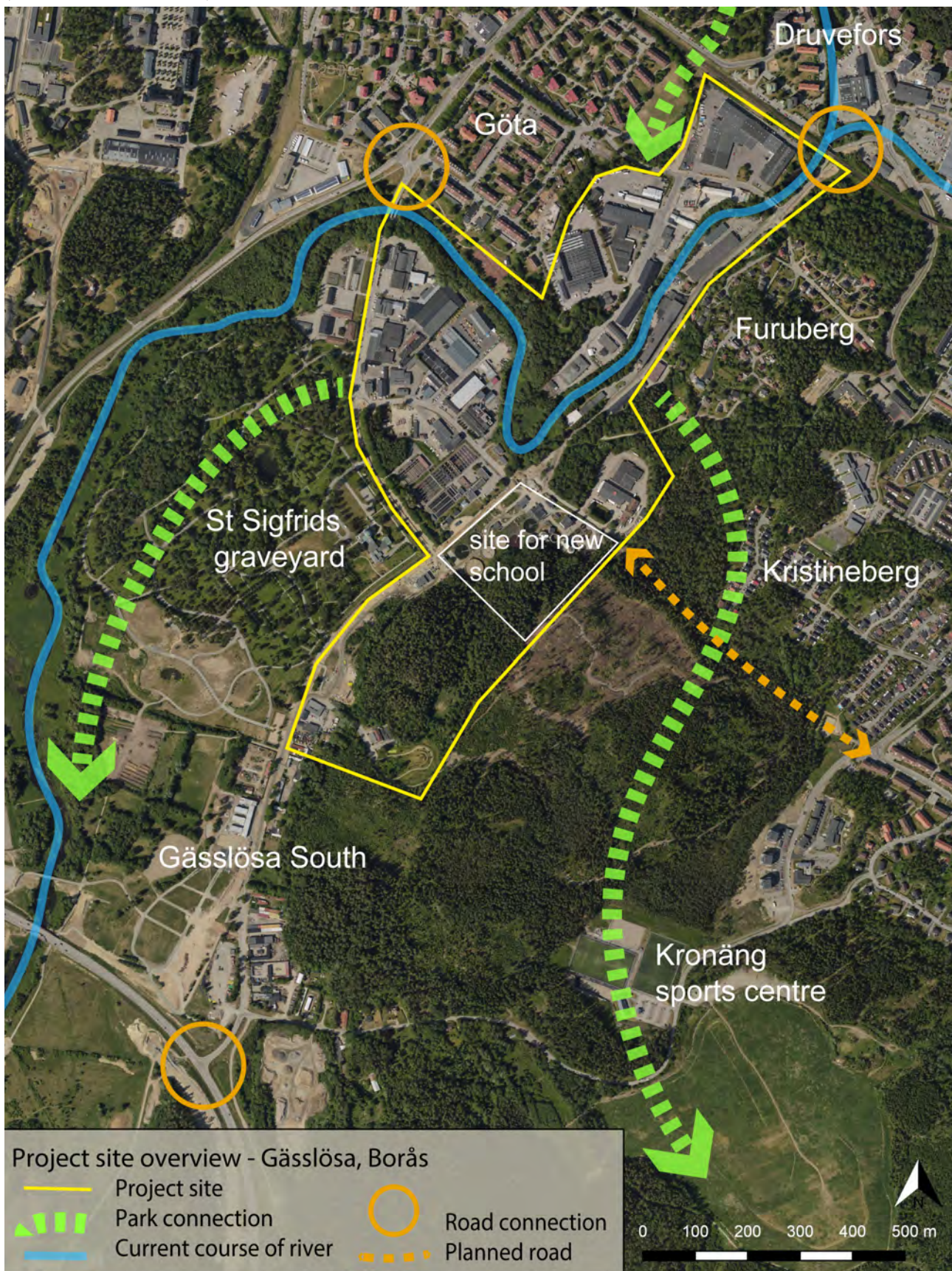

Vy över studieområdet Göta (nordväst) sett mot söder längs Varbergsvägen och entrén (Jössagatan) till Gässlösa och tävlingsområdet.

Vy över tävlingsområdet, i riktning sydväst. I förgrunden det gamla reningsverket och Gässlösavägen som leder till Södra Gässlösa. I bakgrunden St Sigfrid kyrkogård och rekreationsområden längs floden Viskan. Till höger ligger vägen Mårtensgatan.

TÄVLINGSOMRÅDE (GULMARKERAT)

Inzoomning på tävlingsområdet

Verksamheter idag

Det finns idag över 100 företag registrerade i området. De flesta företagen finns inom byggsektorn med ganska få anställda. Traditionellt har området varit tyngdpunkten för byggsektorn i Borås. Det finns också närbesläktade verksamheter som maskinuthyrning och betongfabrik. Ett fåtal företag sysslar med partihandel och logistik. Därutöver finns också några tjänsteföretag. I södra delen av området finns ett djursjukhus med tillhörande djurkyrkogård.

Många företag har varit i området länge och uppskattar området för dess närhet till centrum och bra förbindelser. Området är relativt statiskt och en del verksamheter har vuxit ur sin fastighet men är ändå kvar på platsen. Det är svårt att växa inom Gässlösa vilket är ett hinder för utvecklingen. Borås avloppsreningsverk håller på att flyttas härifrån. Kvar blir en byggnad som är pumpstation och några mindre anläggningar. I övrigt blir marken tillgänglig för exploatering. Tankanläggning för tankning med fordonssgas finns i området.

Snedbild över tävlingsområdet

Snedbild över tävlingsområdet

Värdefulla byggnader

År 1890 etablerades de första verksamheterna i området med Kamgarnsspinneriet. Först 1916 kom nästa stora etablering på platsen. På 1950-talet utvecklades området och mer mark frilades i om med att Viskans omlopp ändrades och området fick ett stickspår för järnväg. Utvecklingen av verksamheter fortsatte under 1970- och 80-talet.

Området består idag av en blandning av nya byggnader och ombyggda lokaler med rötter i

industrin. Det domineras av stora byggnadskroppar i olika material, tidsepoker och uttryck. Det finns en del fina element kvar av industriarkitekturen så som sågtandade tak på Silverpoppeln 4 och vackra tegelfasader på Gässlösa 5:11 utmed Gässlösavägen. Det finns också några funktionalistiska byggnader som är intressanta men reningsverkets anläggningar och omfattande ombyggnationer gör det svårt att se de historiska spåren. Nya inslag och nybyggnationer samt kontor finns också i området.

Cementfabrik i Gässlösa

Gässlösvägen och nybyggd pumpstation vid gamla reningsverket

Cementfabrik i Gässlösa

Fastigheten Silverpoppeln 4

Gamla industribyggnader utmed Viskan, Gässlösa

Gamla Wiskania skofastigheten med Viskan

Föroreningar, mark o vatten

Eftersom Gässlösa är ett gammalt industriområde får man anta att det finns risk för föroreningar i marken som behöver behandlas vid en byggnation. Viskans lopp har också flyttat vilket innebär att även

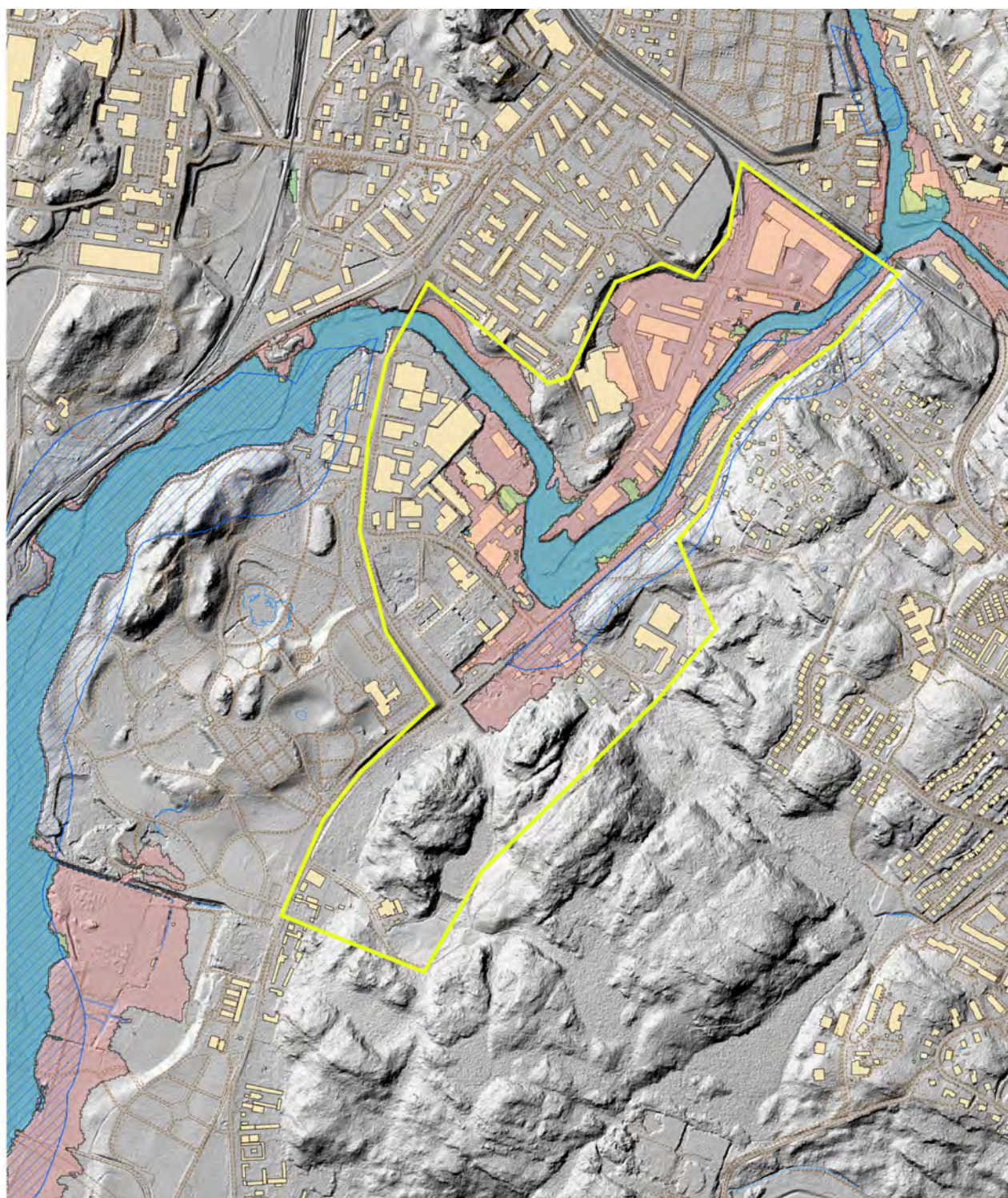
de geotekniska förutsättningarna och avrinningen från området kan behöva studeras. Viskan är ett reglerat vattendrag med många kraftverk och dammar, men delar av området har en liten men förhöjd risk för översvämning.

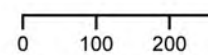
Karta över Viskan genom Gässlösa, streckad linje visar åns tidigare lopp som senare rätats ut

Ledningsrör över Viskan mellan Gässlösa och Göta

Copyright Borås Stad
Kartredovisningen har ingen
rättsverkan

Karta med översvämningsrisker och strandskyddade zoner

Infrastruktur

I området finns en väl utbyggd infrastruktur med gator och vatten/avlopp. Gatubredden på vägarna inom området är stor och trafikbelastningen på vägarna inom området är idag liten.

Gässlösavägens anslutning i norr till Druvefors är en trång passage under Kust till kust-banan där sikten är dålig och säkerheten för bilister, gående och cyklister är låg. I den södra änden ansluter Gässlösavägen till riksväg 27 som leder västerut till riksväg 40 (Göteborg/Jönköping) och österut till Växjö. I Jössagatans anslutning till Varbergsvägen diskuteras en ombyggnad av bron och en cirkulationsplats och ny väganlutning till den närliggande stadsdelen Regementet. Detta kommer att skapa en entré till Gässlösaområdet och öka tillgängligheten.

Viskans stränder

Ån är påtagligt påverkad av bebyggelse och verksamhet i staden men den har ändå ett högt naturvärde. En av de finaste sträckorna i området är Viskan i Gässlösas gräns mot Göta. Längs stora delar av vattendragssträckan kantas ån av en lummig bård av lövträd. Staket och industriområden gör att tillgängligheten till ån är begränsad, och växt- och djurlivet får husera tämligen ostört på många ställen.

Markägande

Kommunen äger avloppsreningsverket och de gröna obebyggda delarna av området. Kommunen har också köpt in några mindre fastigheter i området men de mesta av den befintliga bebyggelsen är privatägd.

Gatuvy Mårtensgatan

Gatuvy Mårtensgatan

Jössagatan

Viskan i höjd med Göta

UPPGIFT

1. "The modern transformative city"

Hur ser livet ut i framtiden i den nya stadsdelen utifrån ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet?

Hur kan Gässlösa designas med en inbyggd resiliens som fungerar i en allt snabbare föränderlig framtid där man inte vet vilka tekniska landvinningar och yttre faktorer som kommer råda? Med resiliens menar vi här den långsiktiga förmågan hos ett system att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. För en stad kan det handla om att ha flera olika verksamhetsområden så att staden inte är ensidigt beroende av en näringsgren. Det minskar sårbarheten vid konjunktursvängningar och strukturomvandlingar.

De snabba förändringarna för företag och deras skiftande lokalbehov kan vara ett element i en stadsdel som också innehåller boende, där bostadsbyggande ofta är en långsammare process. En transformativ stad förändras och blir aldrig färdigbyggd. Hur kan ytor och lokaler anpassas efter ändrade förutsättningar och vara en del i levande stad?

2. Textil och handel, vårt arv och vår framtid

I Gässlösa finns flera byggnader med bevarad industrihistoria från tidigt 1900-tal och framåt. En av de som utmärker sig mest är Wiskania sko, en före detta skofabrik vars lokaler har stor potential till spännande lösningar. Fabriken innehåller en rad verksamheter och kan utvecklas till ett kluster för småföretagande och nystartade verksamheter. Här kan produktivitet skapas genom att tillämpa ny teknik och innovation för småskalig tillverkning. Lokaler av denna typ i Gässlösa kan också vara lämpliga för kreativa yrken och för nya sätt att äga och konsumera varor och tjänster i framtiden.

Småskaligheten i verksamhetsområdet kan vara områdets styrka i framtiden då små lokaler av varierande ålder kan utgöra basen för lokal produktion i Gässlösa. Hur kan områdets karaktär av arbetare (blue collar) bli ett komplement till mer design- och utvecklingsfokuserade (white collar) kluster i andra delar av Borås?

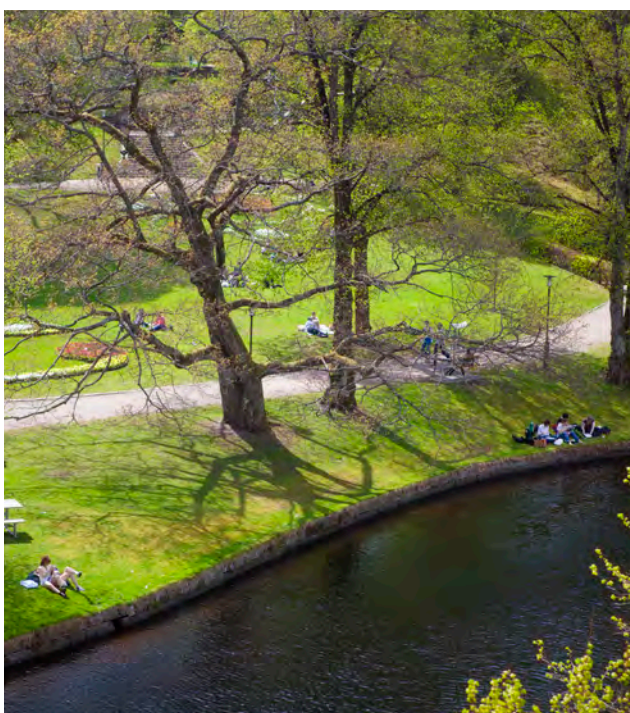
Entrén till de välbevarade skoindustrimiljöerna i Wiskaniafabriken

Bevarad industrimiljö i Gässlösa, just nu pågår ingen verksamhet här men potentialen att starta nya verksamheter i lokalerna är jättestor

Vy över central Borås med det gröna stråket och Viskan

Stadsparken och Viskan en sommardag

3. Parkstråket genom staden - det gröna stråket

Det nya Borås ska upplevas som en sammanhängande grön och blå struktur. Med parkstråk menar vi här en sammanhängande struktur med främst gröna inslag och mötesplatser. För att skapa ett sådant stråk krävs både bevarande- och utvecklande åtgärder i olika skala. I vissa delar kan parken bara vara ett par meter bred medan i andra delar breder den ut sig och omfattar skogsdungar och vattenspeglar. En ambition är också att parken kan fungera som biologisk korridor för djur och växter genom staden. Parken växer ut från staden genom Gässlösa och ansluter till tre punkter:

Birgittas griftegård

Parken kommer ifrån staden ihop med Viskan och rundar kyrkogården på dess västra sida. Fler entréer mellan parken och kyrkogården önskas.

Kronängs idrottsplats

Parken ansluter till backen upp till Kristineberg från före detta avloppsreningsverket och knyter Gässlösa och Kristineberg närmare varann.

Druvefors

Parken utgår från centrum, löper utmed en mindre kyrkogård och går i ett smalt stråk över järnvägen. Den ansluter Gässlösa i kanten mot stadsdelen Göta.

4. Vackra Viskan – det blå stråket

Utmed det gröna och blå stråket finns möjlighet att skapa och binda samman flera platsbildningar utmed sträckan på ett sådant sätt att det ger en ny dimension och förhöjer attraktivitet till stråket i sin helhet.

Det blå och det gröna stråket

Genom att kraftsamla utvecklingen längs parkstråket och Viskan kan staden växa utmed naturliga och historiska strukturer. Stadsdelar som växt fram längs Viskan kan vitaliseras och den gröna närvaron bidrar till attraktivitet och goda livsvillkor. För Gässlösa blir park- och vattenstråken själva grundstrukturen som ansluter stadsdelen till stadsväven. Parken och vattnet kompletterar de så kallade urbana stråken, som främst utgörs av bebyggelse och stadsgator, och här finns goda möjligheter att bilda en bra helhet.

Den nya bebyggelsen kan utgå från, och underordna sig de blå och gröna strukturerna för att bilda en intressant stadsmiljö där det gröna och blå upplevs som länken. Vad händer när man låter det gröna och det blå komma först och det byggda sen? Hur sammanlänkas det gröna och blå till omgivningen och vilken väg tar det blå och det gröna stråket genom stadsdelen?

5. En mall för fortsatt utveckling i Borås

Även om hundra år ska Gässlösa vara en del av en modern stad. Därför vill vi ha riktigt bra idéer och system för hur det framtida livet ser ut, med Gässlösa som exempel. Att genom en framtidsanalys fastställa vilka frågor man tar sig an ger en kontext till det förslag som ni sedan ritar för Gässlösa.

Gässlösa kommer att vara prototypen för stadens fortsatta stadsutveckling. De landvinningar som hjälper invånarna att leva det nya livet och arbeta här i Gässlösa kommer utgöra mallen för ett annat stort utvecklingsområde norr om centrum.

Klimatavtrycket från byggnader kan minska genom att minska energianvändningen eller genom att bygga med material med liten klimatpåverkan som exempelvis trä. Byggnationer och markentreprenader ska vara miljö- och hälsomässigt hållbara. Byggnaders miljöpåverkan påverkas av material, genom att tillämpa ett livscykelperspektiv på ett tidigt stadie underlättar det för mer miljövänliga materialval.

I Borås Stads vision 2025 beskrivs bland annat hur framtidens stadsplanering ska se ut. Ambitionen är att mark, vatten och fysisk miljö används så att en långsiktigt god hushållning tryggas utifrån en ekologisk, social och ekonomisk dimension. Återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås. Kommunen ska verka för ett ekologiskt byggande med en minimerad förbrukning av vatten och energi, en medveten avfallshantering samt materialval som inte innehåller ämnen som skadar hälsa eller miljön. Genom att vid nybyggnad ställa krav på energianvändning, energiförsörjning, byggmetod, materialval och avfallshantering ökar möjligheten att nå flera av de nationella miljömålen och till den långsiktiga utvecklingen av ett hållbart samhälle. Gässlösa är ett område med stor andel befintliga verksamheter. Dessa kommer till stor del finnas kvar under överskådlig tid. Blandningen av verksamheter och boende kommer att göra avtryck i området under lång tid och ställer särskilda krav och förväntningar på hänsyn och utformning av den nya stadsdelen. Det är rimligt att utvecklingen i Gässlösa sker i etapper över en längre tidsperiod. Hur kan olika användningar samsas på ytor och förändras över tid?

Invånare och företagare ger liv i Gässlösa

I Gässlösa kan det i framtiden bo 5 000 till 8 000 personer och finnas cirka 1000 till 2000 arbetstillfällen. För att förklara vilka krav det ställer på kommunal service och markanvändning så finns ett exempel som redovisar hur en liknande stadsdel i Borås ser ut.

Exempel på typisk stadsdel och demografi i Borås

Siffrorna är ungefärliga och bilnehavet utgår från dagens resmönster, Borås vill ha mer kollektivtrafikresande, gång och cykling och ett minskat bilberoende. (Idag görs nästan två av tre resor inom eller till/från Borås stad med bil. 18 % görs med cykel eller till fots. 16 % görs kollektivtrafik.)

6200 invånare

3500 hushåll

1900 av hushållen har bil

2800 bilar finns i området

 400 barn 0-5 år

 500 barn 6-15 år

 200 ungdomar 16-18 år

 3800 personer i arbetsför ålder

 1200 äldre 65+ år

 1300 högskoleutbildade

 1000 – 2000 arbetstillfällen

 300-500 företag

Kraven på denna nya skola som kommer att bli en del av stadsdelen är:

– Skola och förskola vill ha närhet till hemmet, god kollektivtrafik och gång-/cykelvägar.

– Byggnader läggs i direkt anslutning till gaturummet med utemiljö på innergårdar.

– Tydliga entréer till förskola och skola

– Möjliggör samlokalisering av kommunal verksamhet för att bidra till resurseffektivitet.

– Skola ca 750 elever
F-6, 4 paralleller (dvs ex 1A, 1B, 1C, 1D),
Byggnad ca 8500 kvm (max tre plan),
gymnastikbyggnad ca 1500 kvm, skolgård ca 15000 kvm

– Förskola 120 barn
Byggnad ca 1400 kvm (max två plan), lektyta ca 3000 kvm. Förskola bör placeras i direkt anslutning till park.

ÖVRIGT

Inlämningskrav

Detta är endast en förenklad beskrivning. Se de kompletta tävlingsreglerna för European 15 på European Europas hemsida. Förslag ska bestå av paneler och en text. Panelerna ska vara tre stycken i format A1 (594 x 841 mm) stående. Innehållet ska i ritningar, bild och text förklara hur förslaget förhåller sig till tomtens behov och till temat Den produktiva staden, och speciellt hur förslagets arkitektoniska värden relaterar till kontext och omgivande miljö. Innehållet ska inkludera en tredimensionell återgivning av förslaget (till exempel i perspektiv, fotomontage eller modell-fotografi). Den vidstående texten ska vara maximalt fyra A4-sidor lång, och presentera idéerna till förslaget, samt en tänkt process för implementering (till exempel en viss ordning i omvandlingen av tomten).

De viktiga tiderna för tävlingen är följande:

180318 Tävlingen öppnar och alla tävlingstomter presenteras. Registrering och nerladdning av kompletta tävlingshandlingar startar.

Lanseringsevenemang, med föreläsningar och presentationer. Se European Sveriges hemsida.

190403 Tomtbesök med tomtrepresentanter (föranmälan krävs till info@european.se).

190614 Sista datum för tävlingsfrågor.

190628 Sista datum för svar på tävlingsfrågor.

190728 Sista dag för inlämning av tävlingsbidrag.

191202 Resultat och vinnare offentliggörs.

JURY

Juryn Europen 15

Tävlingsjuryn består av följande ledamöter:

- Karin Ahlzén, SE
(juryns ordförande)
- Projektchef Fokus Skärholmen,
Stockholm stad
- Stockholm, Sverige

- Jenni Reuter, FI
- Professor Aalto-universitetet
- Helsingfors, Finland

- Christer Larsson, SE
- Stadsbyggnadsdirektör
Malmö stad
- Malmö, Sverige

- Erik Wingquist, SE
- Årskursansvarig
Arkitekturskolan KTH
- Stockholm, Sverige

- Helena Tallius Myhrman, SE
- Stadsarkitekt Gävle kommun
- Gävle, Sverige

- Mia Hägg, SE
- Driver arkitektkontoret
Habiter Autrement
- Ticino, Schweiz

- Dagur Eggertsson, NO
- Driver arkitektkontoret
Rintala Eggertsson
- Oslo, Norge

Reserver:

- Per Kraft
- Driver arkitektkontoret 2BK
(Tidigare sekreterare för
Europen Sverige)
- Stockholm, Sverige
- Martin Berg
- Vinnare E14 i Narvik, NO
- Stockholm, Sverige

REFERENSER

Om European-tävlingen

European Europa, här finns bland annat regler för tävlingen:

– <https://www.european-europe.eu>

European Sverige:

– <http://european.se>

Instagram konto för European Europe. Här finns många tidigare vinnare och exempel:

– https://www.instagram.com/european_europe/

Instagram konto för European Sverige:

– <https://www.instagram.com/europansweden/>

Om Borås

Borås Stad:

– <https://boras.se/>

Gässlösa:

– <http://boras.se/Gasslosa>

Relevanta lagar och föreskrifter

Tillgänglighet:

– <https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/tillganglighet/>

Buller:

– <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/temadelar-detaljplan/buller-vid-detaljplanering/regler-och-riktvar-den-for-buller/>

BBR, Boverkets byggregler, gällande:

– https://www.boverket.se/contentassets/a9a584aa-0e564c8998d079d752f6b76d/konsoliderad_bbr_2011-6.pdf

BBR på engelska:

(från 2016, ej den senaste versionen)

– <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/boverkets-building-regulations--mandatory-provisions-and-general-recommendations-bbr-23.pdf>

Ordlista Svenska - Engelska

– <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ordlista-glossary-pbl-och-pbf.pdf>

Mer om Europän

VILL NI VETA MER?

Besök vår hemsida:
www.europän.se

TA GÄRNA KONTAKT MED OSS:

Epost: info@europän.se

EUROPAN SVERIGE

**Svenska Europansekretariatet
drivs av:**

Carolina Wikström och Frida Öster
genom Asante Arkitektur & Design.
Sveriges Arkitekter är huvudman för
Europän 15.

asante
ARCHITECTURE & DESIGN

Sveriges Arkitekter